

BÖLÜM 7

ÇOCUKLARDA EPİLEPSİNİN YAŞAM KALİTESİ VE UYKU KALİTESİ İLE İLİŞKİSİ

Selin DEMİRBAĞ¹
Dilek ERGİN²
Muzaffer POLAT³

GİRİŞ

Epilepsi ve Etiyolojisi

Epilepsi, çocukluk çağında en sık görülen nörolojik bozukluklardan biridir (Çavuşoğlu 2011). Beyindeki sinir hücrelerinin artmış uyarılabilirliğinden (nöronal hipereksitabilite) kaynaklanan epilepsi, merkezi sinir sisteminde belirli bir işlevi olan nöron topluluğunun ani, anormal ve hipersenkron deşarja nedeniyle ortaya çıkar. Epilepsi, nöronların somatik, psikişik işlevi ile ilgili bilinç kaybı, paroksizmal motor, duyuusal veya otonomik fenomenle birlikte, tetikleyici olmayan, beyin fonksiyonlarındaki geçici ve yineleyici bozuklukları olarak da tanımlanmaktadır (WHO 2019, Baykan ve ark. 2004). Konvülsiyonların belirli aralıklarla tekrar etmesi ile epilepsi düşünölmektedir. Epilepsi tanısı konması için 24 saatte aralıklarla iki veya daha fazla tetiklenmemiş nöbet geçirilmesi ve gelecekte nöbet oluşmasına neden olabilecek beyinde bir bozukluğun varlığı şarttır. Çocuklarda epilepsi, gelişmekte olan beyin üzerine zararlı etkiler yapar ve gerekli olan tedaviyi düzgün şekilde alamazsa kalıcı hasarlarla zeka gerilikleri ve psikişik bozukluklarla sonuçlanabilmektedir (Johnston 2008). Bilinç, davranış, duyu, hareket veya algılama fonksiyonlarında ani başlayan geçici değışiklik durumu olan ve klinikte belli bir süre devam eden epileptik nöbet, gri maddedeki artmış, hızlı ve yerel elektriksel boşalmılarından köken almaktadır. Nöbet aktivitesiyle ilişkili yoğun nöronal deşarjlar, serebral metabolik aktivitede belirgin bir artışa neden olur. Bu artış perfüzyonda belirgin bir azalma olmadıkça beyin dokusunun kan akımını artırarak nöbetle-

¹ Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., selin.demirbag.cbu@gmail.com

² Doç.Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., dilekergin.cbu@gmail.com

³ Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD., polatmuzaffer@yahoo.com

*Yayınlanmış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

- Byars AW, Byars KC, Johnson CS, et al. The relationship between sleep problems and neuropsychological functioning in children with first recognized seizures. *Epilepsy Behavior* 2008;13:607-13.
- Caplan R, Siddarth P, Gurbani S, et al. Psychopathology and pediatric complex partial seizures: seizure-related, cognitive, and linguistic variables. *Epilepsia* 2004;45(Suppl 10):1273-81.
- Carskadon MA. Patterns of sleep and sleepiness in adolescents. *Pediatrician* 1990; 17: 5-12.
- Chakravarty K, Shukla G, Poornima S, et al. Effect of sleep quality on memory, executive function, and language performance in patients with refractory focal epilepsy and controlled epilepsy versus healthy controls—A prospective study. *Epilepsy & Behavior* 2019;92:176-183.
- Clarke DF, Roberts W, Daraksan M, Dupuis A, et al. The prevalence of autistic spectrum disorder in children surveyed in a tertiary care epilepsy clinic. *Epilepsia* 2005;46:1970-1977.
- Cornaggia CM, Beghi M, Provenzi M, et al. Correlation between cognition and behavior in epilepsy. *Epilepsia* 2006;47:34-39.
- Çavuşoğlu H. (2011). Çocuk Sağlığı Hemşireliği, , 10. baskı, Ankara: Sistem Ofset Basımevi.
- Çolak M. Epilepsisi Olan Çocuklarda Psikiyatrik Bozukluklar ve Psikiyatrik Bozuklukların Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi, 2012, Ankara (Danışman: Prof. Dr. Ayla Soykan Aysev).
- Davies S, Heyman I, Goodman R. A Population survey of mental health problems in children with epilepsy. *Development Medicine Child Neurology* 2003;45:292-295.
- Demirci S, Demirci K, Yürekli VA. Epilepside kişilik. *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2014;5(Suppl 1):32-35.
- Demirci S, Dönmez CM, Gündoğar D, et al. Public awareness of attitudes toward and understanding of epilepsy in Isparta, Turkey. *Epilepsy Behavior* 2007;11:427-33.
- Devinsky O, Westbrook L, Cramer J, et al. Risk factors for poor health-related quality of life in adolescents with epilepsy. *Epilepsia* 1999;40:1715-1720.
- Dunn DW, Austin JK, Perkins SM. Prevalence of psychopathology in childhood epilepsy: categorical and dimensional measures. *Development Medicine Child Neurology* 2009;51:364-372.
- Efe E, İşler A. (2013). Sinir Sistemi Hastalıkları. Conk Z, Başbakkal Z, Bal Yılmaz H, Bolşık B (Ed.), *Pediatric Hemşireliği içinde* (s.611-658). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi
- Ekinci Ö, Toros F. Epilepsi tanılı çocuk ve ergenlerde ruhsal bozukluklar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2013;5(Suppl 1):60-77.
- Erdoğan F, Soyuer F, Şenol V, et al. Epilepsi hastalarında yorgunluğun yaşan kalitesine etkisi. *Epilepsi* 2006;12(Suppl 1):21-26.
- Eser E, Yüksel H, Baydur H, et al. Çocuklar için genel amaçlı sağlıkla ilgili yaşam kalitesi ölçeği (Kid-KINDL) türkçe sürümünün psikometrik özellikleri. *Türk Psikiyatrisi* 2008;19(Suppl 4):409-417
- Fazlıoğlu K, Hocaoğlu Ç, Sönmez F M. Çocukluk çağı epilepsisinin aileye etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2010;2(Suppl 2):190-205.
- Fiş NP, Arman A, Ay P, et al. Çocuk uyku alışkanlıkları anketinin türkçe geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatrisi Dergisi* 2010;11:151-160.
- Goodwin M, Higgins S, Lanfear JH, et al. The role of the clinical nurse specialist in epilepsy. *Seizure* 2004;13:87-94.
- Görgülü Ü, Fesci H. Epilepsi ile yaşam: epilepsinin psikososyal etkileri. *Göztepe Tıp Dergisi* 2011;26(Suppl 1):27-32.
- Günaydın N. Bir devlet hastanesinde çalışan hemşirelerin uyku kalitesi ve genel ruhsal durumlarına etkisi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2014;5(1):33-40.
- Güven ŞT, İşler A. Importance of seizure self-efficacy in children with epilepsy for disease management. *Epilepsi* 2014;20(3):103-106.
- Hills MD. The psychological and social impact of epilepsy. *Neurology Asia* 2007;12(Suppl 1):10-12.
- Hirfanoglu T, Serdaroğlu A, Cansu A, et al. Do knowledge of, perception of, and attitudes toward epilepsy affect the quality of life of Turkish children with epilepsy and their parents? *Epilepsy Behavior* 2009;14:71-7.

- Jacoby A, Austin JK. Social stigma for adults and children with epilepsy. *Epilepsia* 2007;48 (Suppl 9): 6-9.
- Jacoby A, Gorry J, Baker GA. Employers' attitudes to employment of people with epilepsy: still the same old story?. *Epilepsia* 2005;46 (Suppl 12): 1978-1987.
- Jacoby A, Gorry J, Gamble C, et al. Public knowledge, private grief: a pilot study of public attitudes to epilepsy in the United Kingdom and implications for stigma. *Epilepsia* 2004;45:1405-15.
- Jacoby A, Graham-Jones S, Baker G, et al. General practice records audit of the process of care for people with epilepsy. *British Journal General Practice* 1996;46:595-599.
- Jacoby A. Stigma epilepsy and quality of life. *Epilepsy Behavior* 2002;3:10-20.
- Johnston MV. (2008). *Pediatrici*. (Akçay T. Çev. Ed.). Ankara: Nobel Tıp Kitabevi
- Karadağ M, Ursavaş A. Dünyada ve türkiyede uyku çalışmaları. *Türkiye Klinikleri Archives of Lung*. 2007;8(2):62-64.
- Kemp S, Morley S, Anderson E. Coping with epilepsy: do illness representations play a role? *British Journal of Clinical Psychology* 1999;38(Suppl 1):43-58.
- Kutlu A, Gökçe G, Büyükbürgaz Ü, et al. Epilepsili hastalarda benlik saygısı sosyal fobi ve depresyon. *Nöropsikiyatri Arşivi*. 2013; 50: 320-324.
- Kwan I, Ridsdale L, Robins D. An epilepsy carepackage: a nurse specialist's role. *Journal of Neuroscience Nursing*. 2000;32:142-152.
- Kyngas H. Predictors of good compliance in adolescents with epilepsy. *Seizure* 2001;10:549-53. Lach LM, Ronen GM, Rosenbaum PL, et al. Health-related quality of life in youth with epilepsy: theoretical model for clinicians and researchers: I. The role of epilepsy and co-morbidity. *Quality Life Research* 2006;15:1161-1171.
- Mandelbaum D, Burack G. The effect of seizure type and medication on cognitive and behavioral functioning in children with idiopathic epilepsy. *Developmental Medicine Child Neurology* 1997;39:731-735.
- Mısırlı H. Epilepsili hastalarda yaşam kalitesi. *Epilepsi* 2003;9(Suppl 1):42-46.
- Mitchell WG, Scheier LM, Baker SA. Psychosocial, behavioral and medical outcomes in children with epilepsy: a developmental risk factor model using longitudinal data. *Pediatrics* 1994;94(Suppl 4):471-477.
- Ott D, Siddarth P, Gurbani S, et al. Behavioral disorders in pediatric epilepsy: unmet psychiatric need. *Epilepsia* 2003;44(4):591-597.
- Ovsonkova A, Mahutova Z. The quality of life for children with epilepsy. *Osetrovatelstvi A Porodni Asistence* 2014;5(Suupl 1):9-14.
- Ozol D, Turkay C, Kasapoglu B, et al. Relationship between components of metabolic syndrome and polysomnographic findings in obstructive sleep apnea. *Metabolic syndrome and related disorders* 2011;9(1):13-18.
- Özbey Ç. (2006). *Çocuk Gelişiminde Yaşanan Sorunlar*. İstanbul: İnkılap Kitabevi
- Pellock JM. Defining the problem: Psychiatric and behavioral comorbidity in children and adolescents with epilepsy. *Epilepsy Behavior* 2004;5(Suppl 3):3-9.
- Raguraman J, Wadoo O. Unravelling the psychological shadows of epilepsy. *JK- Practitioner* 2006;13:248-250.
- Ramsey RR, Loiselle K, Rausch JR, et al. Predictors of trajectories of epilepsy-specific quality of life among children newly diagnosed with epilepsy. *Epilepsy & Behavior* 2016;57:202-210.
- Redhead K, Tasker P, Suchak K, et al. Audit of the care of patients with epilepsy in general practice. *British Journal General Practice* 1996;46:731-4.
- Reilly C, Taft C, Nelander M, et al. Health-related quality of life and emotional well-being in parents of children with epilepsy referred for presurgical evaluation in Sweden. *Epilepsy & Behavior* 2015;53:10-14.
- Ridsdale L, Kwan I, Morgan M. How can a nurse intervention help people with newly diagnosed epilepsy? A qualitative study of patients' views. *Seizure* 2002;12:69-73.
- Ridsdale L, Robins D, Fitzgerald A, et al. Epilepsy monitoring and advice: general practitioners' views, current practice and patients' preferences. *British Journal General Practice* 1996;46:11-14

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği II

- Schmitz B. Effects of antiepileptic drugs on mood and behavior. *Epilepsia* 2006;47(Suppl 2):28-33.
- Sherman EM, Slick DJ, Eyrl KL. Executive Dysfunction is a significant predictor of poor quality of life in children with epilepsy. *Epilepsia* 2006;47:1936-1942.
- Snead K, Ackerson J, Bailey K, et al. Taking charge of epilepsy: the development of a structured psychoeducational group intervention for adolescents with epilepsy and their parents. *Epilepsy Behavior* 2004;5: 547-556.
- Stevanovic D, Jancic J, Lakic A. The impact of depression and anxiety disorder symptoms the health-related of life of children and adolescents with epilepsy. *Epilepsia* 2011;52:75-78.
- Sünter G, Ağan K. Epilepsi Hastalarında Uyku Yapısının Polisomnografik Veriler Eşliğinde Değerlendirilmesi. *Epilepsi: Journal of the Turkish Epilepsy Society* 2019;25(3): 123-127
- Şenol V, Soyuer F, Akca RP, et al. Adölesanlarda uyku kalitesi ve etkileyen faktörler. *Kocatepe Tıp Dergisi* 2012;14:93-102.
- Temel F, Hancı P, Kasapoğlu T, et al. Ankara'da bir meslek lisesi 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin uyku kalitesi ve etkileyen faktörler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2010;53:122-131.
- Toklu Z. Epilepside tedavi stratejileri. *Kocatepe Tıp Dergisi* 2015;16:147-150.
- Türk Epilepsi ile Savaş Derneği. (2007). Epilepsi Rehberi. (06/02/2020 tarihinde http://www.journalagent.com/epilepsi/pdfs/JTES_18_1_26_38.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Türkbay T, Akın R, Söhmen T. Epilepsili çocuklarda bilişsel, davranışsal ve duygusal sorunların gözden geçirilmesi. *Epilepsi* 2000;6(Suppl 1):22-27.
- Wiebe S, Eliasziw M, Matijevic S. Changes in quality of life in epilepsy: How large must they be to be real? *Epilepsia* 2001;42 (Suppl 1):113-118.
- World Health Organization (2019). Epilepsy. (20/01/2020 <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/epilepsy>; adresinden ulaşılmıştır).
- Yam WKL, Ronen GM, Cherk SWW, et al. Health-related quality of life children with epilepsy in Hong Kong: How does it compare with that of youth with epilepsy in Canada? *Epilepsy Behavior* 2008;12:419-426.
- Yılmaz H, Songu SÖ. Epilepsi ve iş hukuku. *Epilepsi* 2007;13 (Suppl 2-3):60-65.
- Yurtsever ÜE, Kutlar T, Tarlacı N, et al. Ruh hastalıkları tedavisinde psikososyal bir boyut: psikoeğitimsel bir model. *Düşünen Adam*. 2001;14(Suppl 1):33-40.